

Close-up

og holdent ligget indenfor kortfilmen, og kortfilm kan det selvfølgelig være vanskeligt at få bragt ud i distribution. Men det er helt utilgiveligt, at hans tre lange film, den animerede »Théâtre de Monsieur et Madame Kabal« og spillefilmene »Goto, l'île d'amour« og »Blanche« ikke har nået os. Tilfældet »Blanche« er så meget mindre undskyldeligt, som filmen er både tænkt og udført helt åbenlyst kommercielt.

Den nu 50-årige Borowczyk er polak, men har tilbragt det meste af sin filminstruktør-tilværelse i Frankrig. Et kortvarigt samarbejde med Jan Lenica og Chris Marker spores i hans tidligste film, ligesom påvirkninger fra Wajda, Munk og Ionesco, men Borowczyk har sammenbragt og forarbejdet denne indflydelse til en meget personlig og markant stil.

Hans snævre, isolerede universer rummer under tilforladelighedens overflade en afgrund af lidenskaber og grusomheder. Hans personer – hvadenten de er tegnede eller »virkelige« – lurer på hinanden, iagttager hinandens bevægelser og bekriger hinanden med den frygteligste lidenskab. Renheden og uskylden – gerne personificeret af skuespillerinden Ligia Branice – må som oftest gå til grunde. Ingen genstand, ingen situation, ingen følelse er i Borowczyks film mindre end tvetydig. Han er i sine billeder tilsyneladende besat af detailakkuratesse, men jo dybere man når ind i filmene, des tydeligere bliver det også, at tingene, rekvisitterne intet er i sig selv. De suger næring af de mennesker og de intriger, som omgiver dem, de antager en medspillers rolle i filmen, og ofte – det gælder selvfølgelig især de animerede film – bemægtiger de sig helt situationen. Disse tre komponenter – voyeurismen, tvetydigheden og de såkaldt »døde« tings levendegørelse – er de tre gennemgående træk i Borowczyks værk.

»Blanche« udspiller sig i middelalderens Frankrig, på et isoleret og dystert slot. Den gamle slotsherre (Michel Simon) får besøg af kongen (Georges Wilson). Både denne, hans page (Jacques Perrin) og slotsherrens eneste søn (Lawrence Trimble) har et godt øje til den unge slotsfrue (Ligia Branice). Kongen forsøger i nattens mulm og mørke at liste ind til den unge frue, men hendes stedsøn kommer til og sårer kongen i hånden med et sværdhug. For at redde kongen fra vanære laver pagen et tilsvarende sår i sin hånd. Denne første intrige fører nu via en række tilfældigheder og logiske følger til et lidenskabeligt opgør omkring den komplet uskyldige Blanche. De mest groteske æresbegreber mobiliseres og fører til indemuring af en uskyldig, til mord og til selvmord.

– »Blanche« udspiller sig i det 13. århundrede, men jeg håber, De vil give mig ret i, at det er en nutidig film, sagde Walerian Borowczyk som indledning til

filmen, da den forevistes i København.

– Det er altid et sammenspil af tilfældigheder, der afgør, om man kommer til at lave en film eller ej. Jeg havde flere projekter. Det var tilfældet, der bestemte, at det netop blev »Blanche«, jeg kom til at lave. Min næste film udspiller sig i begyndelsen af dette århundrede. Det bliver en nutidig film, helt på samme måde som »Blanche« er. Jeg finder, at måden at fortælle en film på er utrolig meget vigtigere end selve den historie, der fortælles. Hvis jeg er nutidig, så vil mine film også være det.

– Hvorfra stammer idéen til »Blanche«?

– Fra et polsk romantisk skuespil, »Mazeppa«, skrevet af Juliusz Slowacki i 1839. Det foregår i det 17. århundrede i Polen. Jeg har ændret det til Frankrig i det 13. århundrede. Det forekom mig – eftersom jeg nu ønskede, at filmen skulle foregå i Frankrig – at hele intrigen måtte rykkes de 400 år bagud, som Frankrig var forud for Polen i en række forhold, først og fremmest kvindens stilling.

– Der er tre ting i din teknik, der optager mig mest – billedbeskæringerne, montagen og lyd billedet. Vil du godt fortælle lidt om de idéer, du har haft i forbindelse med »Blanche«?

– Jeg prøver at gøre mine beskæringers så funktionelle som overhovedet muligt. Naturligvis. Det skal forstås sådan, at jeg som regel holder dem i øjenhøjde. Det betyder godt nok, at jeg – som mange har bemærket – ofte rammer lidt skævt ind på objektet, men det bidrager kun til at understrege min egen tilstedeværelse. En beskæring, der klipper hovedet af en person, kan jo være endnu mere rigtig end et nærbillede af et ansigt. Jeg kan ikke fordrage korte brændvidder og bruger sjældent optikker under 50 mm. Telinlenser bruger jeg kun, hvis det er højst nødvendigt. Desuden har jeg i »Blanche« – endnu mere end i mine tidligere film – undgået kamerabevægelser, også panoreringer, når de ikke ligefrem udtrykker et p.o.v.-skud. Derfor har jeg måttet gøre montagen meget hurtigt i »Blanche«. Omgivelserne, miljøet, tingene spiller en så umådelig rolle, at jeg må have fat i dem, vise dem, og det er altså det, der forklarer den kontante montage.

Jeg har selv lavet dekorationen til »Blanche«, så den er ligesom kameragangen blevet strengt funktionel og rummer kun, hvad jeg har brug for i selve handlingen.

Lydbilledet skal være miljøtegnende, ligesom dekorationen og dens effekter. Der er derfor ikke tilføjet symbolske lyde til at underbygge handlingen. Musikken, der høres under forteksterne – en ballade fra det 13. århundrede – viser sig jo også at være realismusik. Først til allersidst i filmen lader jeg

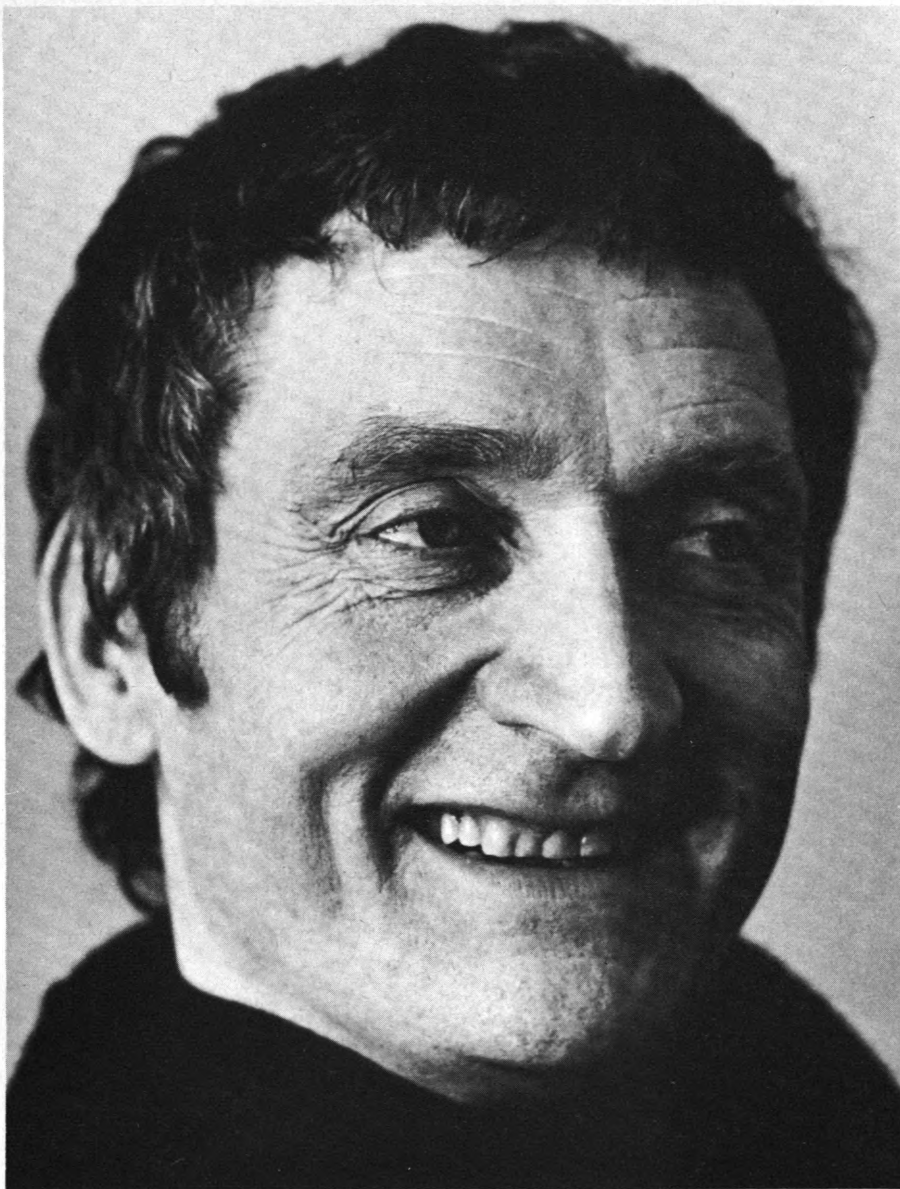
Walerian Borowczyk: oversat i Danmark

Da Walerian Borowczyk sidst var i Danmark i begyndelsen af 1970 blev han spurgt om sine kommende projekter. (Hvilken instruktør gør i øvrigt ikke det?). Han snakkede om flere, mest nærliggende en kostumefilm, der skulle bære titlen »Bartholoméo«. »Bartholoméo« er nu kommet til verden og har undervejs skiftet navn til »Blanche«. Borowczyk var i Danmark i februar, og »Blanche« blev vist ved lukkede forevisninger i København og Århus – under meget sparsom interesse fra kritikere og udlejere. Og det var synd.

»Behøver man udtrykke sin mening med moderation? Så lad mig i det mindste sige, at »Blanche« er et mesterværk!«, skrev Albert Cervoni som indledning til sin anmeldelse i Cinéma 72. Det dækker også min mening om filmen, og det kan også siges om de fleste andre film, Borowczyk har lavet.

Borowczyk er i det hele taget én af de alvorligste udeladelsessynder på de danske filmimportørers debetside, helt på linie med Fassbinder og James Ivory. Kun én af hans kortfilm, den tidligere »Les astronautes«, er tilgængelig i Danmark, og TV venter på lejlighed til at præsentere en anden kortfilm, »Renaissance«.

Indtil 1967 har Borowczyks virke helt



Still/Walerian Borowczyk fotograferet under besøget i Danmark.

den samme musik komme som underlægningsmusik.

– Hvorfor billedet af den nøgne Blanche i filmens begyndelse?

– Jeg vil bare vise, at hun ikke er nogen helgen, ikke er anderledes end andre. Selv om hun i filmen er den rene person, er hun også af kød og blod som de andre.

– Du skal til at lave en film i Polen. Sidste gang jeg talte med dig, var du ellers godt sur på dine landsmænd!

– Jeg var sur over den skæbne, der var overgået »Goto, l'île d'amour«. Det er jeg stadigvæk. Den blev forbudt i Polen, fordi man mente at kunne se en politisk satire i den, som man ikke ville udsætte det polske publikum for. Den er i øvrigt også blevet forbudt i Spanien. Men jeg kan stadigvæk ikke selv se satiren.

I det hele taget har mine film haft en mærkelig skæbne rundt omkring. Selv om de er blevet kæmpesuccesser, både kritisk og publikumsmæssigt, og selv om der er skrevet om dem i alverdens tidskrifter, er de ikke nået vidt omkring. Jeg har været uheldig med mine distributører. »Blanche« opnåede ovenikøbet at blive udelukket fra Cannes-festivalen, fordi Michel Simon har udtalt sin uforbeholdne mening om nogle af de pampere, der sidder og styrer fransk film. Det samme skete også i sin tid for »Den gamle mand og drengen«. Nu er Simon så rasende, at han har svoret, at »Blanche« bliver hans sidste film – i Frankrig, i det mindste.

Ib Lindberg

PS. For en fyldigere introduktion til Borowczyk og hans film før »Blanche« henvises til »die asta«, nr. 11, april 1970.

Bodil og Oscar

Den hjemlige film-halverdens årlige prisuddeling, den 26. gang det skete, forløb forudsigeligt. Der blev uddelt en Bodil til Hans Kristensen for hans iscenesættelse af årets bedste danske film, »Flugten«, og til Ole Ernst for hans præstation i samme film. For sit spil i »Farlige kys« blev Lotte Tarp belønnet med en Bodil, og Lone Lindorff fik en statuette (for bedste birolle) for sit spil i Henning Carlsens »Man sku' være noget ved musikken«. Endelig blev Jan Troells svenske film »Nybyggerne« kåret som årets bedste europæiske film – i konkurrence med bl. a. Stanley Kubricks »A Clockwork Orange«, Eric Rohmers »Kærlighed om eftermiddagen«, Luis Buñuels »Borgerskabets diskrete charme« og Federico Fellinis »Fellini Roma«. Som bedste ikke-europæiske film blev Bob Fosses »Cabaret« kåret – langt fra de nærmeste konkurrenter, der var John Boormans »Udflugt med døden«, Sam Peckinpahs »Junior Bonner«, »Sidste forestilling« af Peter Bogdanovich, »Slagtehus 5« af George Roy Hill, »Minnie og Moskowitz« af John Cassavetes og »Westens vilde drenge« af den debuterende Robert Benton.

Også i USA var der hæder til »Cabaret«. Oscar-statuetten til bedste amerikanske film gik dog til Coppolas »Godfather«, mens Bob Fosse fik sin Oscar for at have været årets bedste instruktør – og så kan man spekulere over, hvorfor »Cabaret« ikke var årets bedste film. Ikke blot fik instruktøren en Oscar, også Liza Minnelli og Joel Grey, fotografen Geoffrey Unsworth, klipperen David Bretherton, dekorationsfolkene Zehetbauer, Keilbach og Strabl, lydfolkene Robert Knudson og David Hildyard samt musikmanden Ralph Burns fik Oscars for deres indsats i forbindelse med »Cabaret«.

Andre mærkværdigheder i forbindelse med Oscar-uddelingen: Marlon Brando nægtede at modtage sin statuette for præstationen i »Godfather« – med den begrundelse, at han ikke kunne tage imod en udmærkelse så lang tid Amerika behandler sine indianere så nedværdigende, og Raquel Welch, der af en eller anden grund var på scenen for at sige nogle ord, rapporteres at have dummet sig med en hånlig bemærkning om, at nu var det forhåbentlig overstået med flere budskaber.